

Asia: Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi vuoden 2026 tuloveroasteikosta sekä tuloverolain ja verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta VN/11304/2024

Finnwatch kiittää mahdollisuudesta lausua valtiovarainministeriölle hallituksen esitysluonnoksesta, jossa esitetään muutoksia työnantajan maksamien työntekijän oikeudellisen neuvonnan kustannusten verokohteluun sekä tuloverolain lahjoitusvähennykseen. Keskitymme lausunnossamme näistä jälkimmäiseen.

Finnwatch katsoo, ettei veropohjaa kaventavia ja järjestöt perusteettomasti eriarvoiseen asemaan laittavia lakimuutoksia tule toteuttaa. Jos lahjoitusvähennyksen saajajoukkoa kuitenkin päädytään laajentamaan, tulee se tehdä ilman toimialaan perustuvia käyttötarkoituksirajauksia esimerkiksi niin, että saajia voivat olla kaikki rahankeräysluvan omaavat yleishyödylliset yhdistykset ja säätiöt muiden ehtojen täytyessä. Verovaikutusten rajaamiseksi vähennyskelpoisten lahjoitusten ylärajoja olisi tässä yhteydessä laskettava reilusti. Myös HE-luonnoksessa esitetyt raportointivelvoitteet vaatisivat vielä tarkempaa harkintaa.

Vähennyskelpoisten lahjoitusten saajajoukon ehdotettu laajentaminen on mielivaltaisen ja eriarvoistava

Hallituksen esitysluonnoksessa esitetään, että vähennyskelpoisten lahjoitusten saajajoukkoa laajennettaisiin nykyisestä. Vähennyskelpoista olisi jatkossa tiedettä, taidetta ja suomalaisen kulttuuriperinnön säilyttämistä tukevaan tai edistävään tarkoitukseen annettujen lahjoitusten ohella myös nuorisotyötä tai -toimintaa, liikuntaa, urheilua tai lasten asemaa tukevaan tai edistävään tarkoitukseen annetut lahjoitukset lahjoituksen saajalle ehdotettujen edellytysten täytyessä. Lahjoituksen saaja voisi jatkossa olla myös yksityishenkilöiden antamien lahjoitusten tapauksessa yhdistys tai säätiö. Toisin kuin yritykset, yksityishenkilöt ovat tähän asti voineet tehdä vähennyskelpoisia lahjoituksia vain korkeakouluille.

Ehdotettua lahjoitusten käyttökohteiden rajausta ei perustella HE-luonnoksessa lainkaan. Se vaikuttaa pohjautuvan yksinomaan vuoden 2024 kehysriihipäätökseen. Tätä ei voi pitää hyväksyttävänä varsinkaan, kun rajausta laittaa järjestötoimijat keskenään hyvin eriarvoiseen asemaan. On vaikea nähdä esimerkiksi, miksi nuorisotyöhön annetun avustuksen tulisi olla vähennyskelpoinen, mutta vanhustyöhön annetun ei. Vastaavasti esimerkiksi ympäristö-, kehitysyhteistyö- ja ihmisoikeusjärjestöjen ulosrajaukselle ei ole esitetty perusteita. Toisaalta perusteluja kaipaisi myös se, miksi järjestöjen rahoitushaasteisiin on ylipäänsä nähty aiheelliseksi vastata nimenomaan lahjoitusten verovähennysoikeuden laajentamisella. Ratkaisu on omiaan vauhdittamaan siirtymää kohti yhteiskuntaa, jossa hyväosaisimmat ohjaavat (verotuella) entistä enemmän myös kansalaisjärjestöjen toimintaa. Aiemmin Suomessa on ollut perinteenä tukea verovaroilla laajasti ja tasapuolisesti erilaisia yleishyödyllisiä järjestöjä.

Laajemman soveltamisalan mahdollisuutta sivutaan lyhyesti vaihtoehtoisia toteuttamistapoja koskevassa luvussa. Siinä todetaan, että verovähennyksen ulottaminen kaikkiin rahankeräysluvan omaaviin yhdistyksiin ja säätiöihin olisi nyt valittua rajausta selkeämpi vaihtoehto. Sitä ei kuitenkaan ole haluttu toteuttaa, koska vaihtoehtoa on pidetty vaikeasti hallittavana ja verovaikutuksiltaan liian suurena. Nämä ovat ilman muuta asioita, joita verovähennyksen toteutuskelpoisuutta arvioitaessa tulee ottaa huomioon. Näillä seikoilla ei kuitenkaan voi perustella sitä, että verovähennys kohdistuisi vain nyt esitettyihin (ilman minkäänlaisia perusteita valittuihin) käyttökohteisiin.

Yhdenvertaisuusnäkökulmasta verovähennysoikeuden ulottaminen kaikkiin rahankeräysluvan omaaville yhdistyksille ja säätiöille tehtyihin lahjoituksiin olisi perusteltu vaihtoehto, jos saajajoukkoa halutaan nykyisestä laajentaa. Verovaikutuksia, jotka nousisivat HE-luonnoksen mukaan kaksi-kolminkertaisiksi nyt ehdotettuun malliin verrattuna, olisi mahdollista rajata mm. pienentämällä reilusti vähennyskelpoisuuden euromääräisiä ylärajoja, jotka ovat kansainvälisesti vertailtuna hyvin korkeita¹. Esimerkiksi kaikissa muissa Pohjoismaissa rajat on HE-luonnoksen mukaan asetettu huomattavasti matalammalle. Finnwatch pitää kuitenkin parempana vaihtoehtona sitä, ettei laajennusta toteuteta lainkaan.

Verovähennysoikeuden laajentaminen aiheuttaa veromenetyksiä ja monimutkaistaa verojärjestelmää

Verovähennysoikeuden laajentaminen pienentäisi valtion ja kuntien verotuloja. Luonnollisten henkilöiden kohdalla verotuottomenetyksen on arvioitu HE-luonnoksessa yltävän 11–27 miljoonaan euroon ja yritysten kohdalla 3 miljoonaan euroon. Arvioon kerrotaan kuitenkin liittyvän merkittävää epävarmuutta, sillä lakimuutosten vaikutuksia niin lahjoittajien kuin lahjoitusten saajien käyttäytymiseen on HE-luonnoksen mukaan vaikea ennakoida. Arviointia helpottaisi varmasti se, jos HE-luonnoksen laatijoilla olisi käytössään tietoa aiempien lahjoitusten verovähennysoikeuteen tehtyjen muutosten vaikutuksista. Mikäli näitä ei ole tutkittu lainkaan, tulisi vaikutuksia selvittää ennen kuin uuden lakimuutoksen voidaan edetä.

Veromenetysten lisäksi verovähennysoikeuden laajentaminen tekisi verovähennyksestä ja koko verojärjestelmästä entistä monimutkaisemman. Kuten HE-luonnoksessakin tuodaan esiin, lahjoituksiin liittyviä verovähennyksiä on aiemmin karsittu siksi, että pyrkimyksenä on ollut neutraalimpi ja yksinkertaisempi verojärjestelmä. Tämä on edelleen erittäin perusteltu tavoite ja HE-luonnoksessa esitetyt muutokset ovat selvästi tämän tavoitteen vastaisia.

¹ Ylärajoiksi on ehdotettu luonnollisten henkilöiden tapauksessa 50 000 euroa, kun saajana on korkeakoulu, ja 5 000 euroa, kun saajana on Verohallinnon nimeämä yhdistys tai säätiö. Yhteisöjen kohdalla vastaavat rajat olisivat 250 000 euroa ja 50 000 euroa.

Raportointivelvoitteisiin liittyy ongelmia

Lahjoitusten vähennyskelpoisuus edellyttäisi, että lahjoituksen saaja käyttää lahjoituksen laissa eriteltuihin sallittuihin käyttötarkoituksiin. Tämän todentamiseksi lahjoituksen saajan tulisi toimittaa Verohallinnolle tiedot saamistaan vähennyskelpoisista lahjoituksista, niiden antajista sekä lahjoitusten käyttötarkoituksesta. Menettelyyn liittyy useita ongelmia.

Verovelvollisen kannalta voidaan pitää ongelmallisena sitä, että lahjoituksen vähennyskelpoisuus ratkeaa lopullisesti vasta jälkikäteen eikä lopputulemaan voi itse vaikuttaa. Jos lahjoituksen saaja jättää tarvittavat tiedot toimittamatta, vähennystä ei saa. Lahjoituksen saajan näkökulmasta menettely kuulostaa puolestaan työläältä (etenkin pienempiä järjestöjä ajatellen) sekä osin päällekkäiseltä poliisihallitukselle jo nykyisellään toimitettavan rahankeräysluparaportoinnin kanssa. Uusi raportointi myös edellyttäisi lahjoittajien henkilötietojen keräämistä ja käsittelyä. Verohallinnolle tulisi toimittaa mm. luonnollisten henkilöiden henkilötunnukset, mistä seuraisi uudenlaisia tietosuojariskejä.

HE-luonnoksessa esitetään myös, että lahjoituksen saajan tulisi toimittaa Verohallinnolle lahjoittajatietoja koskevan vuosi-ilmoituksen ohella tuloslaskelma, tase ja toimintakertomus. Tämän osalta on hyvä huomata, ettei suurimmalla osalla lahjoitusten saajista ole lakisääteistä velvollisuutta laatia toimintakertomusta, jolloin sen edellyttäminen ei liene tarkoituksenmukaista.

Tiivistetysti kantamme on se, ettei verovähennysoikeutta tule laajentaa nykyisestä. Jos se kaikesta huolimatta päädytään tekemään, tulee toimialaan liittyvistä käyttökohderajauksista luopua ja verovaikutusta pyrkiä rajaamaan muilla toimin (esim. vähennyskelpoisten lahjoitusten ylärajoja laskemalla). Tällöin myös lahjoitusten saajien raportointivelvollisuuksia voisi olla mahdollista yhdenmukaistaa/yhdistää rahankeräysraportoinnin kanssa.